

Sammendrag:

Sosial stedsanalyse av Veitvet-Sletteløkka i Groruddalen

Som et ledd i en særlig områdesatsing innenfor den tiårige programsatsingen i Groruddalen har bl a CIVITAS og TØI i 2008 gjennomført en samlet stedsanalyse av Veitvet-Sletteløkka-området i Bjerke bydel. Den største *sosiale* utfordringen for stedet er de raske befolkningsendringene som har ført til et stort sammenfall mellom generasjon og kulturell bakgrunn: Eldre norske blir boende, mens utskiftingen skjer blant de yngre. Innvandrere er nå i flertall blant barn, unge og barnefamilier. Samtidig har stor trafikkbelastning og trafikklårenes oppsplitting av lokalmiljøet, sammen med nedslitthet og nedleggelse av en rekke lokale tjenester og tilbud, gjort at stedet i dag mangler gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser. Områdesatsingen i seg selv og utviklingen av en felles problemforståelse lokalt virker samlende, og gir grunnlag for felles innsats framover, blant ulike aktører i lokalmiljøet – bydel og beboere, bedrifter og organisasjoner.

En sosial stedsanalyse

Miljøverndepartementet har helt siden tidlig nittitalt lansert fysiske stedsanalyser som viktige planleggingsverktøy og som grunnlag for fysiske utbedringstiltak. Estetikk og kulturminner har vært særlig vektlagt, mens andre sider ved de fysiske omgivelsene, som for eksempel trafikk og miljøproblematikk, langt på vei ser ut til å ha vært underkommunisert. Siden det som ble regnet som en ”stedsanalyse” stort sett var en analyse av (enkelte sider ved) de fysiske omgivelsene, vokste det etter hvert fram et behov for å gi begrepet et fyldigere innhold som også kunne inkludere sosiale og kulturelle forhold.

Et hovedpoeng med en helhetlig stedsanalyse er å se det fysiske og det sosiale i sammenheng. Like viktig som å se at stedets *fysiske* strukturer preger menneskene som bor der, er det å se at det er menneskene som former stedet og gir det dets egenart og karakter. På mange måter er det selve befolkningen som gjør at det blir et ”sted” overhodet – et sted er sosialt skapt og kulturelt konstruert. Derfor er det så avgjørende at lokalbefolkningen gir innspill og at *medvirkning* blir et sentralt element i en sosial stedsanalyse.

I en sosial stedsanalyse er det en tredelt oppgave både å søke å få fram et områdes **sosioøkonomiske** trekk (befolknings sammensetning og levekår (inntektsgrunnlag, bo- og helseforhold o.a.); ulike **sosiopolitiske** trekk (makt- og ansvarsforhold, organisering, mobilisering og medvirkning), og ulike **sosiokulturelle** trekk (holdninger og verdier, fellesskapsopplevelse, stedsidentitet og –tilhørighet, kulturuttrykk og tradisjoner). For en stedsanalyse er det derfor viktig:

- å vite hvem befolkningen er, hvordan den er sammensatt og hvordan den endres
- å få fram ulike interesser og verdier i lokalsamfunnet - hva som gir makt og mening - basert på ulike typer allianser og fellesskap
- å få fram hvordan et sted oppleves, hvilken tilhørighet og erfaringer det gir (og har gitt) – for ulike grupper. Det kan være grupperinger som virker samlende eller splittende, som inkluderer eller ekskluderer, som fører kulturelle tradisjoner videre, eller som bidrar til kulturell fornyelse ved at ulike kulturimpulser møtes på nye måter.
- å få fram framtidige forventninger og dermed angi befolkningens syn på utviklingsretning og løsningsforslag for en framtidig lokal mobilisering og ansvarliggjøring.

I motsetning til hva tilfellet er for et fysisk miljø, kan ikke sosiale forhold uten videre enkelt registreres eller observeres utenfra. En sosial stedsanalyse er avhengig av å få fram lokalbefolkningens egne fortolkninger og oppfatninger av stedet. For den sosiale stedsanalysen har vi hatt et bredt **metodisk** inntak til lokalbefolkningen gjennom så vel en *nettsurvey* som *informantintervjuer* med sentrale bydelsrepresentanter og prosjektansatte, samt tre *fokusgrupper* (gruppeintervjuer): med prosjektgruppa for områdesatsingen, med deltakerne i et ”kvinnenettverk” i regi av områdesatsingen og med beboerrepresentanter fra særlig belastete bomiljøer.

Særlige kjennetegn ved Veitvet-Sletteløkka

Det bor nesten 6000 innbyggere på Veitvet-Sletteløkka. I dag har én av to innvandrerbakgrunn, mot bare én av fem for ti år siden. Det er en særlig folkevekst i aldersgruppa under 20 år, som nå representerer 28 prosent av befolkningen. Området er preget av betydelige befolkningsutskiftninger: Det er en stor folketilvekst, samtidig med stor utflytting.

Beboerne trekker fram det grønne preget og nærhet til Marka, gode by- og steds kvaliteter og et godt oppvekstmiljø som vesentlige kjennetegn ved området. Stedet har nærmest en landsbykarakter med lokale tilbud og tradisjoner, samtidig som det har god kollektivtransportdekning og god tilgjengelighet til storbyens tilbud. Her har det vært mulig å bosette seg sentrumsnært og grønt, familievennlig og billig. En stolthet over stedet virker lite utbredt, og mange mener at ”folk utenfra” har negative oppfatninger om området. Sosiale treffsteder og et bedre og bredere kulturelt og kommersielt tilbud savnes. Det femti år gamle Veitvet-senteret – ett av Nordens første og flotteste kjøpesentre da det åpnet – framheves som spesielt verdifullt. I en stedsutviklingsammenheng er det opplagt at dette, nå nedslitte, senteret har et betydelig potensial: Det er lokalisert midt i området, rett

ved t-banen; det brukes mye (til handling av dagligvarer); det har mye ledige lokaler – og nylig (september 2008) har områdesatsingens Stikk-innom-kontoret åpnet her.

Medvirkning og lokal mobilisering

Medvirkning har ligget som en formelt krav i plan- og bygningsloven fra 1985 og forsterkes i planlovrevisjonen som trer i kraft sommeren 2009: *”Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter”*. Folkelig deltakelse, mobilisering og medvirkning har hatt en lang tradisjon og framtrekkende rolle i norsk planlegging og lokalsamfunnsutvikling, helt fra syttitallets tilløp til politisk aksjonisme, gjennom åttitallets nærmiljøforsøk og nittitallets Lokal Agenda 21-initiativ i norske kommuner. Også områdesatsingen på Veitvet-Sletteløkka har LA21-tiltak som en av sine forankringer.

Områdesatsingens prosjektgruppe er bredt sammensatt med representanter fra bydelpolitikere og -ansatte, lokale organisasjoner, sameie og borettslag, skolens foreldreutvalg og elevråd, o.a. Det er derfor betegnende at det å henvende seg til områdesatsingens prosjektgruppe, Stikk-innom-kontor eller til ”aktive personer i lokalmiljøet” er de medvirkningsmulighetene som flest ser som viktige, i svar på spørsmålet i nettsurveyen om ”hvordan kan du påvirke eller ta opp ting i lokalmiljøet ditt”. Mange gir likevel uttrykk for ønsket om bedre kontakt og samarbeid med offentlige myndigheter, men har nå, i og med områdesatsingen, fått en lavere terskel for å bli hørt og få gjennomslag for *”å løse problemer enkeltpersoner ikke klarer”*. Et noe avventende håp og en viss skepsis til hva pågående programsatsing evner å få gjennomført, kan likevel spores. Hele Groruddalssatsingens legitimitet utfordres så lenge fysisk forfall fortsetter og problemsaker heller ikke nå avklares.

De av beboerne vi har fått i tale, gjennom nettsurvey og gruppeintervjuer, representerer opplagt en utvalg av befolkningen som i utgangspunktet er særlig engasjerte og villige til å stille opp for eget lokalmiljø. Mange gir da også uttrykk for at de ønsker seg et enda bredere lokalt engasjement. Over åtti prosent i nettsurveyen er enige i at det ”bør bli flere beboere som engasjerer seg i lokalmiljøet”. Ytterst få (under ti prosent i nettsurveyen) mener at det ”ikke er noen vits i å gjøre noe, kan ikke påvirke likevel”.

Utfordringer framover

Tilpasninger til såpass raske endringer i befolkningssammensetningen i et lokalmiljø som det vi er vitne til her, er klart mer utfordrende enn mer gradvise endringer som en så å si umerkelig kan tilpasse seg over tid. Spørsmålet er om den nåværende omtrent 50-50-fordelingen mellom beboere med norsk eller innvandrer-bakgrunn representerer et slags balansepunkt. Eller om en heller snarlig står overfor et vippepunkt: ved at **befolkningsutskiftningen** i området muligens er en selvforsterkende prosess, som gjør at utflyttingen av hovedsakelig norske (barnefamilier) skjer i et stadig økende tempo, til det etter hvert er ytterst få igjen.

At skillet i kulturell bakgrunn i så stor grad faller sammen med generasjonsforskjeller, kan være et problem for **den sosiale integreringen** sett under ett. Det er viktig at kommunikasjon eller spenninger ikke alltid følger de samme banene, og at folk ikke tilhører faste VI- og DE-grupperinger i nær sagt alle sammenhenger. Derfor er felles lokale arenaer så viktige, som samler på tvers av alder, kjønn, bomiljø og kulturell bakgrunn. Skolen har gjerne en slik samlende lokal funksjon, siden svært mange på et sted har, eller har hatt, et forhold til den som elev eller forelder. Men også mer enkeltstående sosiale eller kulturelle arrangementer – såkalt temporære kulturelle møteplasser - som har skjedd i regi av områdesatsingen, har vært viktige i så måte (Veitvet-uka, fest-på-løkka, revy, o.a.).

Skiftet fra blomsterkasser til paraboler på balkongene er et tydelig visuelt uttrykk i lokalmiljøet for de kulturelle endringene som er skjedd siden områdets nybyggertid til i dag. Flere peker også på at det er skjedd **et fysisk forfall** i bomiljøene som også skyldes at folk nå generelt bryr seg mindre og tar for lite ansvar for hvordan det ser ut rundt dem.

Felles problemforståelse – grunnlaget for felles innsats

Utfordringene for Veitvet-Sletteløkka-området er tydelige og langt på vei erkjent og godt etablert som *felles* problemområder, både fra bydelens og beboernes side. ”Alle” ønsker seg bedring av trafikkforholdene og bedre integrering på tvers av ulike befolkningsgrupper i lokalmiljøet. Samtidig er problemområdene åpenbart sammensatte, og knippet av løsninger og tiltak er uten tvil både ressurs- og tidkrevende. Trondheimsveiens 35000 biler eller Veitvetveiens 6000 biler i døgnet forsvinner ikke over natten, og de raske endringene i befolkningssammensetningen og flyttestrømmene i området kan ikke direkte påvirkes av enkle politiske vedtak. Men en rekke tiltak i og med områdesatsingen har opplagt stor betydning og umiddelbar virkning - miljøfartsgrenser og møteplasser, sosiale samlinger og Stikk-innom. Dessuten har trolig bare oppmerksomheten stedet får gjennom områdesatsingen, sin egen effekt. Det har satt lokalmiljøet i fokus, og det at man vet at man blir undersøkt, kan i seg selv ha positiv innvirkning på prestasjonen og utviklingen videre.

Noen *dilemmaer* og en viss uenighet blant beboere finnes – som når noen ønsker seg flere parkeringsplasser, mens andre vil bli kvitt biler og trafikk i området. For noen er det viktig med gruppespesifikke samlinger – for eksempel for kvinner med felles bakgrunnsland - mens andre er opptatt av arenaer som kan samle alle på tvers av alder, kjønn og kulturell bakgrunn. Muligheten for enkeltgrupperinger til å møtes virker klart som et viktig første steg til økt engasjement for lokalmiljøet i det hele tatt. Og med en fortsatt utvikling mot en felles problemforståelse og med de bedre mulighetene for medvirkning i lokalmiljøet som er skjedd gjennom områdesatsingen så langt, er grunnlaget for felles innsats lagt.